

رونق تولید فرش ماشینی چه تأثیری بر بازار فرش دستباف داشته است؟

این مسئله را محاسبه نکرده و شهرک‌های تولید فرش ماشینی را در کل کشور ایجاد کرده‌اند. قیمت تمام‌شده یک متر فرش ماشینی اگر مثلاً ۲۵۰ هزار تومان باشد، در بازار یک میلیون تومان قیمت می‌خورد که ۲۵ درصد آن پول تبلیغات است که سود آن شامل بخش رسانه‌ای می‌شود.

سیدعلی آل احمد، کارشناس بازار فرش: ارزش دلارهای یارانه‌ای که صرف واردات ماشین‌آلات تولید فرش ماشینی شده، چندین برابر کمک‌هایی است که در سال‌های گذشته به فرش دستباف شده است. در حالی که اشتغال هر ۵ هزار نفر در حوزه فرش ماشینی باعث از بین رفتن یک میلیون شغل در بخش فرش دستباف می‌شود؛ مسئولان هیچ‌گاه

سفارش‌پذیری بازار جهانی حذف شده است؛ ضمن اینکه در سال‌های اخیر تعهد بازگشت ارز حاصل از صادرات هم موجب شده تا حجم و ارزش صادرات فرش ایران به شدت کاهش یابد.

علت آن چه بود؟

در گذشته، قاعده بر این بوده که ابتدا فرش از مرز خارج و بعد از آن بازار بای می‌برای آن آغاز شود. فرایند فروش فرش تقریباً ۵ سال زمان می‌برد؛ اول فرش از کشور خارج و بعد بازار بای می‌شود و در ۵ سال فرش‌ها به مرور به فروش می‌روند، اما طبق مقررات جدید صادرکننده فرش باید ظرف ۶ ماه ۲۰ درصد ارزش کالای خود را به واردکنندگان با قیمت ترجیحی واگذار کند؛ در صورتی که کالای خود او هنوز به فروش نرسیده است. این مسئله باعث شده تا صادرکننده فرش مجبور به تهیه ارز از بازار آزاد شود که این مسئله گرفتاری ایجاد کرده است.

الان آمار صادرات فرش چگونه است؟

در پی ابلاغ قوانین دست و پاگیر و همچنین شیوع ویروس کرونا، عمده صادرکنندگان فرش، فعالیت خود را تقریباً به‌طور کامل متوقف کرده‌اند و فرش ایرانی عملاً از شبکه توزیع جهانی حذف شده است.

عجیب است؛ قبلاً حتی برای فرش‌های به اصطلاح پاجورده ایرانی هم در بازار جهانی سر و دست می‌شکستند؛ چطور به این وضع دچار شدیم؟

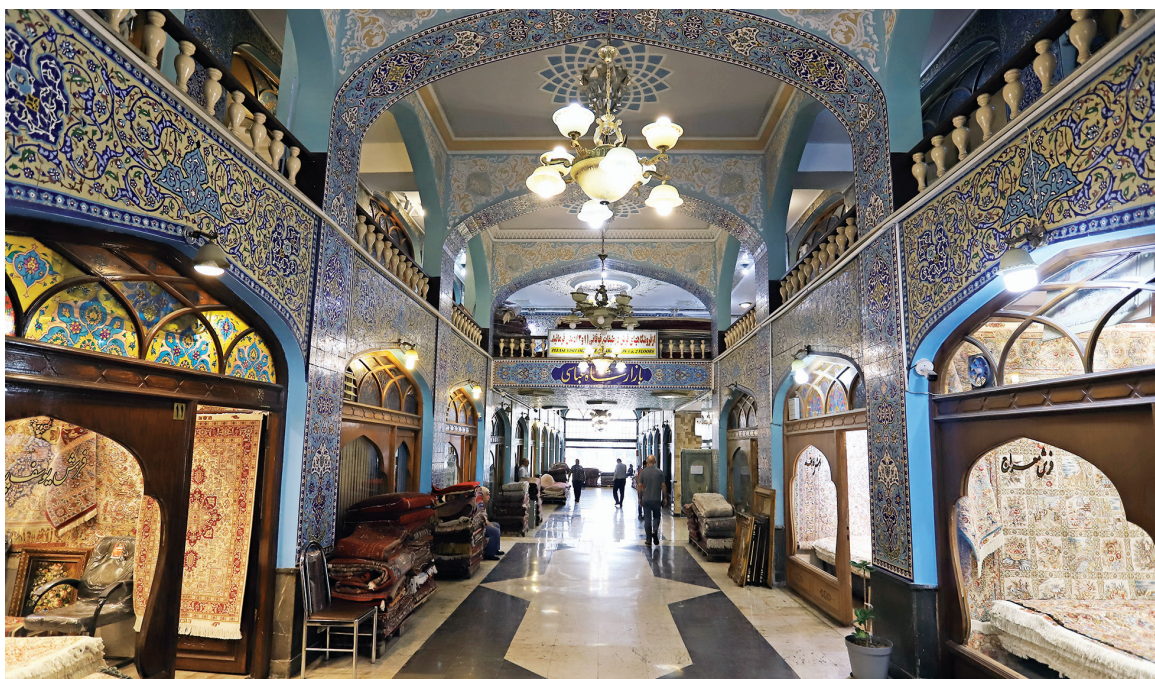
باید در نظر داشت که قبلاً بیش از ۸۰ درصد فرش‌های صادراتی ما را فرش‌های دست‌دوم و پاجورده تشکیل می‌داد. خریدار خارجی بیشتر به خرید فرش دست‌دوم ایرانی تمایل دارد؛ چرا که قیمت پایین‌تری بابت خرید فرش می‌پردازد. اما چند سال گذشته قانونی برای محدود کردن صادرکنندگان فرش مصوب شد؛ با این قانون بازگشت فرش‌های دستباف مستعمل، آسیب دیده، نیازمند تعمیر یا نیازمند شست‌وشوی ایرانی از خارج کشور ممنوع شد.

مگر قبلاً فرایند کار چگونه بود؟

پیش از آن، تجار ایرانی فرش، در خارج از ایران فرش‌های دست‌دوم و قدیمی را جمع‌آوری کرده و به ایران می‌فرستادند که بعد از تعمیر اساسی دوباره به فروش برسد. در این شرایط هر کس در دنیا قصد تهیه فرش دستباف ایرانی کار کرده یا ارزان‌تر از بازار جهانی را داشت، به ایران سفر می‌کرد. اما در سال ۱۳۹۳ قانون ممنوعیت واردات کالای دست‌دوم به کشور تصویب شد در حالی که باید فرش را از این قانون مستثنی می‌کردند، این کار را نکردند در نتیجه بحران درست شد.

متقاضیان خرید فرش‌های مستعمل و کارکرده در حال حاضر به کدام کشور مراجعه می‌کنند؟

بعد از ایجاد این محدودیت در ایران، ترکیه یک بازار بسیار بزرگ برای تعمیرات اساسی فرش‌های ایرانی ایجاد کرد که درآمد سالانه آن از کل درآمد صادرات فرش ایرانی بیشتر است. فرش‌های ایرانی و نفیس مرمت شده در ترکیه، در بازار جهانی با قیمتی کمتر از فرش تولید شده در ایران به بازار عرضه می‌شود؛ همین مسئله باعث کاهش شدید استقبال بازار جهانی از خرید مستقیم از خود ایران شده است.

عکس: همشهری؛ مناعادل

گفت‌وگو با سیدعلی آل احمد، عضو هیأت‌مدیره اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش ایران

موانع صادرات فرش دستباف چیست؟

فرش دستباف ایرانی، هنر - صنعتی با سابقه چندین هزار ساله، همواره به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نمادهای فرهنگی و اقتصادی ایران شناخته می‌شده است. با این حال، در سال‌های اخیر این هنر - صنعت با چالش‌های متعددی روبه‌رو شده و جایگاه خود را در بازار جهانی از دست داده است. سیدعلی آل احمد، عضو هیأت‌مدیره اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش ایران در گفت‌وگو با همشهری، درباره وضع فعلی بازار فرش ایرانی صحبت کرده است.

فرش ایران چگونه و از چه زمانی وارد بازارهای جهانی شد؟

از حدود ۲۰۰ سال پیش، یکی از شرکت‌های وابسته به کمپانی انگلیسی هند شرقی در هندوستان، با نام OCM در تجارت فرش دستباف ایرانی سرمایه‌گذاری کرد و در نتیجه فرش دستباف را به حالت تولید صنعتی درآورد. فرش ایران را این شرکت و بعد از آن دیگر شرکت‌های بزرگ بین‌المللی به یک برند جهانی تبدیل کردند و با قیمت‌های بالا در کشورهای مختلف جهان به فروش رساندند.

آیا شرکت‌ها و تجار بزرگ جهانی هنوز هم روی فرش ایران کار می‌کنند؟

شرکت‌های بزرگ خارجی تا زمان وقوع انقلاب اسلامی فرش ایرانی را در بازار جهانی عرضه می‌کردند اما پس از انقلاب این شرکت‌های بین‌المللی به تدریج همکاری خود را با ایران قطع کردند و سفارش‌های خود را به سمت کشورهای رقیب بردند.

تغییر سلیقه و ذائقه خریداران در بازار جهانی فرش تا چه حد، روی این روند تأثیر داشته است؟

از حدود سال ۱۳۷۰ شرکت‌ها و تجار فرش، در بازار جهانی، به طرح‌های مدرن روی آوردند؛ در این وضعیت به‌طور خودکار فرش‌های ایرانی که اکثراً عشایری و روستایی بافت و دارای طرح‌های سنتی بودند، از چرخه سلیقه بازار جهانی خارج شد. هم‌زمان ۸۰ درصد بافندگان ایرانی نتوانستند خود را با سلیقه جهانی هماهنگ کنند و به بافت همان طرح‌های سنتی ادامه دادند؛ ۲۰ درصد باقیمانده که به تولید طرح‌های مدرن روی آورده بودند نیز به دلیل موانع قانونی کار نتوانستند وارد بازار جهانی شوند.

غیر از ماجرای طراحی، چه عوامل دیگری

قبلاً بیش از ۸۰ درصد فرش‌های صادراتی ما را پاجورده تشکیل می‌داد. خریدار خارجی بیشتر به خرید فرش دست‌دوم ایرانی تمایل تری بابت خرید فرش می‌پرداخت

باعث شد فرش ایران بازار جهانی را از دست بدهد؟

طبق قانون کار، در هر کارگاهی که تعداد افراد شاغل ۵ نفر یا بیشتر باشد، کارفرما به بیمه کردن آنها ملزم است. بیمه قالیباف تا ۳۰ درصد به هزینه تولید اضافه می‌کند. از حدود ۱۵ سال پیش قانون بیمه قالیبافان مصوب شد و ۲۵۰ هزار نفر از فعالان این رشته را در بر گرفت. بعد از تصویب این قانون، بسیاری از افراد که کارگاه‌های با بیش از ۵ نفر بافنده داشتند، کارگاه‌های خود را به کارگاه‌های کوچک زیر ۵ بافنده تبدیل کردند تا قانون بیمه قالیبافان شامل آنها نشود و هزینه‌های تولید کاهش یابد. در نتیجه سفارش‌پذیری در بازار فرش ایران از بین رفت و کارگاه‌ها توانایی خود را در پذیرفتن سفارش‌های بالا از دست دادند.

آیا تحریم‌ها هم در این ماجرا مؤثر بوده است؟

بله. بر اثر تحریم‌ها بخش بزرگی از فرش‌های ایرانی از حوزه

مزیت مواد اولیه فرش ایرانی

سیدعلی آل احمد، عضو هیأت‌مدیره اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش ایران: در حال حاضر بازار جهانی به سمت استفاده از کالاهای ارگانیک تمایل بسیاری پیدا کرده است؛ یکی از ویژگی‌های مهم فرش ایرانی استفاده از مواد اولیه ارگانیک به خصوص در بخش «پشم» است. پشم ایرانی علاوه بر ارگانیک بودن، یک ویژگی دیگر هم دارد که توسط کارشناسان اداره دام و طیور تأیید شده است. آن هم اینکه پشم گوسفند ایرانی در فصول گرم، خنک و در فصول سرد، گرم‌ار را خود نگه می‌دارد؛ چرا که دمای شب و روز در ایران متفاوت است و نژاد گوسفند ایرانی به دلیل زیست در این شرایط آب و هوایی این مسئله را به‌طور ژنتیک در پشم خود دارد. به خاطر همین مسئله پشم گوسفند ایرانی در دنیا خواهان بسیاری دارد و همین موضوع باعث شدت گرفتن صادرات پشم ایرانی به هند و پاکستان شد؛ البته بعد از مدتی با پیگیری مسئولان، صادرات پشم از کشور ممنوع شد. این یکی از بزرگ‌ترین مزیت‌ها در فرش دستباف و گبه ایرانی است.

